

J A M U
J A M U

Divadelní fakulta

PEDAGOG: O MNĚ

Václav Alexa

Havlovské aktovky
Soutěž o nejlepší původní krátkou divadelní hru
podle hry Václava Havla
2021

Jedinou scénografií jsou obrovské hodiny, které odpočítávají hodinu a půl. Na scéně sedí pedagog ve vysokém důchodovém věku. Způsob, kterým mluví je extrémně, extrémně pomalý, často působí dojmem, že nemá sílu dovyslovit poslední písmena slov. Po stranách jeviště, tak, aby na ně nebylo pořádně vidět, sedí studenti. Veškerá světla jsou namířená na hodiny odpočítávající hodinu a půl a na pedagoga. V průběhu celého monologu se někdo ze studentů průběžně bude hlásit, nechá ruku zvednutou dlouho, a až ho začne bolet, tak ji teprve dá dolů. Je důležité, aby studenti mezi sebou interagovali, zatímco pedagog si jede svoje.

PEDAGOG:

Na dnešním semináři dramaturgie budeme probírat Zichovu Estetiku dramatického umění. Měli jste si... *(snaží si vzpomenout na jména svých studentů)*, budeme mít dvě prezentace na vybrané kapitoly. V roce 1920 jsme zakládali Divadlo. Tehdy ho zakládal Tonda Novák, Janička Pěkná a Pepík Obrovských. To byli režiséři z ateliéru Jiřího Ptáka, který pak přestal režisrovat divadlo a začal režisrovat v televizi, což byly režie už, no *(pedagog se zasměje svému vtipu)* pochybného charakteru, ale tehdy ještě byl výborným pedagogem a učitelem.

Jenže oni to byli tři režiséři a potřebovali dramaturga, tak za nimi tehdy přišel Jiří Pták a povídá jim, že zná talentovaného studenta, dramaturga, tím myslel mě *(opět se sám sobě zasměje)* a řekl jim, že by mě do čerstvě založeného divadla měli přijmout jako dramaturga. Já jsem tehdy ještě neměl dostudováno, ale tak jsem studoval, a přitom jsem už byl dramaturgem třem režisérům v profesionálním divadle. No to dnes mám pocit, že všichni chtějí všechno jenom pro to, protože si myslí, že na to mají právo. Musíte mít, vy studenti, výsledky a nechat se vidět. Práci si musíte zasloužit, ne ji vyžadovat, protože jste lidi, ženy, homosexuálové anebo jak teď, jak se tomu říká? *(pedagog úmyslně zkomolí výslovnost)* Transgender, nebo queer.

Tonda Novák, Janička Pěkná a Pepík Obrovských, to byli režiséři, chyběl jim dramaturg a Jiří Pták, který vedl jejich ateliér režie, jim řekl, že zná studenta dramaturgie, který je dobrý, tím myslel mě, a tak jsem se stal dramaturgem nově založeného divadla. To bylo v roce 1921. Ono je potřeba, aby dramaturg uměl s režiséry vycházet, co bych vám povídal, ono to není vždycky snadné, třeba já jsem musel zároveň vést divadlo, protože dramaturg, to je filozof divadla, a zároveň určuje jeho vztahy s veřejností, jeho vnitřní směřování a zároveň má na starosti vnitřní chod divadla. To není jako dnes, kdy se každý ohání tím, že to či ono není v popisu jeho práce, nebo že když pracovní doba je do tří hodin, tak má každý už ve 14:59 sbaleté věci. To my často byli v divadle ještě dlouho po půlnoci, a to se tam nepožíval alkohol a nebavili jsme se, my jsme museli pracovat a čas nám to neměřil. Musí se nejdříve zvládnout všechna práce, a pak se až může povídat, žvanit, pít víno.

Každý ze studentů má někde kolem sebe knihu a sešit s poznámkami, někdo si sem tam něco zapíše, nebo prolistuje knihou či sešitem, ale jejich zájem postupně uvažá a pak už jen všichni tupě sedí a zírají na pedagoga. Jeden ze studentů artikuluje na druhého studenta, ten ho neslyší, první student se pokouší šeptat, ale druhý student jej neslyší, tak první student vytrhne ze sešitu list, něco na něj napíše, složí jej na vlašťovku a hodí ji po druhém studentovi. Pedagog si toho teprve teď všimne.

Co to tam děláte? Během semináře? Seminář je od toho, abyste dávali pozor, co vám váš pedagog říká, a ne po sobě házeli vlašťovkami. Jste snad na základce? Jste na elitní výběrové univerzitě, a seminář, ta hodina a půl, je vyhraněný k tomu, abyste poslouchali, co vám váš pedagog říká, a ne dělali blbosti. Vykecat se můžete potom, nebo v hospodě. Musíte pracovat. To my jsme někdy pracovali, až do půlnoci v Divadle, protože tam to jinak nešlo. Já jsem třeba dělal dramaturga třem režisérům, k tomu jsem musel komunikovat s veřejností, protože dramaturg musí myslet i na to, k tomu jsem ještě chodil na zkoušky, a musel jsem pečovat o vnitřní chod divadla, a hlavně určovat jeho směr, protože dramaturg, to je takový filozof divadla. Vadí mi dnes takoví ti dramaturgové zavření v kancelářích.

Jeden ze studentů prudce zvedne ruku a gestikuluje, že by chtěl promluvit. Vstane ze židle a pomalým, bázně opatrným krokem se začne přibližovat k pedagogovi. V tu chvíli pedagogovi zazvoní telefon. Pedagog jej bez pardonu zvedne.

Česká televize? Ne. Teď nemohu. Učím na semináři. Musíte mi zavolat později. Třicetileté výročí? Od úmrtí? Ano. Můžete se mnou udělat rozhovor. Musíte mi zavolat po semináři. Já nevím. Za hodinu. Ano. To byla významná osobnost. Hlavní byly její lidské kvality. Tím, jak dokázala naslouchat, vést, byla inspirací pro své okolí. Já jsem se s ní setkal v roce 1940. Tehdy jsem byl dramaturgem divadla. To nebylo jen tak, musel jsem tehdy dělat dramaturga třem režisérům...

Student to vzdá. Otočí se a vrátí se na své místo. Na scénu přijde redaktorka, pedagog jí nabídne místo vedle svého, všimá si jí, věnuje jí pozornost, studenti se začnou nespokojeně vrtět na svých místech.

Tonda Novák, Pepík Obrovských. A Janička Pěkná byla jedinou ženou v tomto mužském seskupení. A pak jsem tam byl já, jako dramaturg. Janička Pěkná byla režisérka poezie, zajímalo jí divadlo symbolů a často si chodila ke mně pro rady. Nejen profesní, ale i lidské. Dá se říct, že jsem byl takový její bratr a otec zároveň. Ano, odchod takového člověka byl a vždycky bude smutný. Když jsme v roce 1920 Divadlo zakládali a já jsem do něj roku 1921 nastoupil, hned jsme s Janičkou věděli, že pro sebe budeme důležití. Rychle jsme se stal jejím duchovním i profesním mentorem a přítelem, a proto byl a dosud je její odchod bolestnou ztrátou.

Reportérka zmizí.

Odchod je velké téma v životě člověka. Je potřeba, abyste si uvědomili, že existuje období, kdy je třeba být ambiciózní, dravý, drzý a bojovat za prosazení svých ideálů a nápadů. Já jsem třeba dokázal natolik chytře pracovat s oběma režimy, že když nás opakovaně chtěli zavřít, tak se jim to nepovedlo. To nebylo jen tak, dělat dramaturga třem režisérům, udržovat vztahy s veřejností, to je důležité, velmi důležité, a zároveň být filozofem divadla... Ovšem stejnou měrou je součástí života chvíle, kdy v zájmu zachování vlastní důstojnosti a reputace úspěchů minulosti je třeba zavčas vyhodnotit správný okamžik, kdy si říct, že už stačilo. Když odešla Janička Pěkná, bylo to moc smutné, byl jsem jako její bratr. Je to nesmírně intimní okamžik, vyžadující obrovskou vnitřní sílu, říct si, že je čas odejít. Duchovní i profesní mentor, a zároveň její přítel. Já jsem se vždycky snažil, u svých studentů, aby tohle chápali. Chápete to?

Studenti se po sobě začnou koukat. Jeden ze studentů se přihlásí

Kde jsem to skončil. Jo, ano, je důležité, mimořádně důležité, abyste plnili své úkoly, seznamovali se, pracovali i mimo studium. Protože vysoká škola, ta funguje na principu, kdy pedagog je inspirací pro jeho studenty, tak jako já jsem inspirací vám, je stimulantem, impulzem k sebe obohacování, tak jako jsem já vám. Je třeba plnit své úkoly s precizní spolehlivostí, abych se za vás nemusel stydět, abyste důstojně reprezentovali jméno mého ateliéru, jméno školy. Tonda Novák, Janička Pěkná, Pepík Obrovských, to byli všechno velké osobnosti, lidsky i profesně. Ještě během studia byli režiséry nově založeného Divadla, které se pak tady v Brně stalo až evropsky významným divadlem. A když jsem se k nim přidal já, já jsem se k nim přidal, když za mnou přišel Jiří Pták, který tehdy tady učil režii, tehdy byl ještě pedagogem a divadelním režisérem, později točil filmy v televizi, a ty už byli pochybných kvalit, tak...

Pedagog začne celý monolog od začátku. Studenti začnou v chóru zpívat Gaudeamus Igitur, do čehož herec Pedagoga pořád pokračuje v monologu dál, než vyprší hodina a půl času semináře. Pedagog si začne malovat tvář na bílo, a pak umře. Studenti k němu přijdou, uloží mrtvé tělo na nosítka a odnesou jej dveřmi ze sálu, tzv. nohama napřed.